J 1363

3186168582

Digitized by Google

1363

Digitized by Google

Digitized by Google

J 1363

JUNAKINJA MILA.

PĚSMA U OSAM RAZDĚLAH.

Preveo

Adolfo Tkalčević.

U Zagrebu 1862.

Narodna tiskarnica dra. Ljudevita Gaja.

Digitized by Google

Digitized by Google

JUNAKINJA MILA

Pěsma u osam razdělah.

146869.

Preveo

Adolfo Tkalčević.

U Zagrebu 1862.

Narodna tiskarnica dra. Ljudevita Gaja.

Digitized by Google

J 1363

SLOVANSKÁ KNIHOVNA
3186168582

Digitized by Google

Predgovor.

Čudno će se činiti domorodnomu občinstvu, što sam se ja u ovo grozničavo političko vrěme bacio na mirnije polje, osobito pako na polje pěsničtva, koje mi nije nikad bilo niti zabavom, niti zanatom. Ali sudbina kretje čověkom po svojoj volji, pa tako sam i ja došao i nehotice medju lovor-věnce.

Běše me za književnih razgovorah zamolio něki gospodin, nebih li htio pročitati jednu pěsmu němački sastavljenu, koju je on prije několiko godinah odnčkle dobio. Baveć se ja rado čitanjem pěsmotvorah, obećam izpuniti mu želju, te premda su kod nas onda srca kipěla, pročitam tu pěsmu za několiko satih sa tim većim veseljem, što mi se je sa mnogo stranah činila izvrstnom. Rekav mu to, prihvati on neupravno, bih li se ja uzdao prevesti tu pěsmu hrvatskim jezikom, jer da bi u njem pěsma lěpo izašla. Da me je upravno zamolio, neka to učinim, rěšio bih se bio izgovorom, kakovim se komodni ljudi oslobadjaju tudjega posla. Al ovako mi nedade ponos, te primětih, da bih se uzdao točno ju prevesti prozom, pošto me vile pěvačice nisu ni uznjihale, ni odhranile. Premda sam se nadao, da će me ovom opazkom minuti taj grki kalič,

Digitized by Google

neutekoh ipak sudbini, koja čini se da je svakako htěla, da se ja tu uměšam. Pomenuti gospodin primi drage volje ponudu, opazivši, da će on prama tomu prevodu dati pěsmu sastaviti. Ja dakle prozaički prevoditelj visoke pěsničke pěsme!

Dugo vrěme nije se moglo ni pomisliti na posao; pače zabavljen ja uvěk službom, bio sam na pěsmu posve zaboravio, te bi ona bila i usnula snom blaženih, da me nije věritelj kadšto sětio duga.

Na sam Božić, prošetav se u jutru bistrim zrakom, sědnem kod kuće, da prostom prozom okaljam posvetjene pěsničtva hramove. Ali neznam, kako mi na pamet dodje, da bar za šalu pokušam, kako bi iz moga pera potekli naši deseterci, koji nisu još nikada tim žlěbom tekli. Kano da mi je něšto sinulo u glavi, prvi se je stih sam nanizao, za njim s města drugi, tretji, pak na jedan dušak do osmoga. Gledam ja taj čudnovati tvor s lěva, gledam s desna, gore, dolě, kano da ugodno zvuči. Stanem prebirati po prstih, uprav deset slovakah; ima li u svakom stihu odmor poslě druge stope? Kano da si odměrio šestilom; idu li po Vuku ti stihovi uprav prama onim pravilom, što sam si ja prije bio namislio? Gděšto zapinje, ali ponajviše ide. Valjda sam odviše slobodno preveo, pak će biti više samotvor, nego li prevod? Ali prevod prilično točan!

Ohrabren dobrim uspěhom, primim u ruke Mažuranićeva pravila o naglasku u našem jeziku, koja sam bio

Digitized by Google

jur prije godine danah čitao, ali slabo razumio, te s radoštju opazim, da su mi poslě onih osam stihovah ta pravila mnogo jasnija, pak jih uprem sa svih stranah učiti i prispodabljati. Najviše mi u oči udari razlika izmedju čakavskoga i štokavskoga naglaska sa čudnovatim skakanjem njegovim: otvorim Vuka, da li Mažuranićeva pravila točno i sigurno vode Čakavca k štokavštini. U obće vode. Ha, sad mi puče medju očima! Što? To hoću, da narodu svojemu razvijem, iz nijednoga drugoga razloga, nego da mu koliko toliko pomognem do pravilah, po kojih će on možda sam htěti udesivati svoje stihove. Domorodna me dakle dužnost na to nuka, ništa više!

Svatko znade, da pěsme sastoje od stihovah, a ovi se prave, ako se u njih rěči tako poredjuju, da izadje něka glasbenost, něko blagoglasje. Način, kojim se do toga dolazi, kod raznih je narodah bio različit. U tom se pako sve dojakošnje izobraženo pěsmarstvo děli na dva glavna reda: na staro klasičko i na novije. Klasički su jezici dolazili do toga blagoglasja, izměnjujući po někom stalnom pravilu duge slovke sa kratkimi. Ali kretajući se oni težko u tih okovih i žrtvujući često najlěpše i najuzvišenije misli tim sponam, uveli su razliku izmedju slovakah dugih po naravi i dugih po položaju; pače dodali su još tomu množinu rěčih neizvěstnih, koje možeš uzimati sada kano duge, sada kano kratke. Na tom te-

Digitized by Google

melju razvijali su razni pěsnici razne kombinacije, kako će bolje ugoditi uhu i ćudi naroda svoga, pa su tako stekli množinu različitih tvorilah. Da su u tom nastojanju poimence latinski pěsnici sasvim zanemarili naglasak svoga jezika, znade opet svatko, koji se iole bavi njihovim književtvom. Nu da su tim umětno stečenim blagoglasjem upravo zabušili naravnu glasbenost svoga jezika, to možemo temeljito slutiti, pošto je upravo naglasak duša svakoga jezika; ali to i osětjamo živo, čitajući latinske stihove, koje ako čitaš prama teži, jezik jim nije po naglasku latinski; ako ga pako, kano što bi trebalo, čitaš po naglasku, kvariš stihovni ritam. To su bili tako težki okovi, da je latinskomu umu mučno bilo sěvnuti pěsničkom iskrom.

To je bio razlog, da su noviji jezici udarili posve novim putem, kojim se je laglje moglo uznositi nebu pod oblake. Od njih su něki, kano francezki, uzeli brojiti samo slovke, neobaziruć se mnogo niti na naglasak, niti na dužinu i kratkoću slovakah. Takov jezik stoji na najnižem stupnju stihotvornoga razvitka, počem se samim brojenjem slovakah slabo postigava blagoglasje. Da se tomu zlu doskoči, uveli su svi noviji jezici slikove (rime), koji tako dělju na cěli stih, da se njihovim blagoglasjem ukida neglasje ostalih čestih stihovnih. Ali postoje kod novijih jezikah i stihovi bez slikovah; pita se dakle, čim

Digitized by Google

se u takovih stihovih stiče blagoglasje? Tu noviji pěsnici najveću važnost postavljaju na naglasak, i to ne slovakah, nego rěčih, nego svega jezika, pa to zovu jezičnim ritmom, ili blagoglasjem. Oni dakle grade stihove onako, kano što jim rěči u cělom jeziku donose, pak i čitaju stihove po rěčih, a ne po slovkah. — Ali budući da rěči sastoje od slovakah, a i stihovi se razlikuju po broju i opet slovakah: to nije moći govoriti o pravilih stihotvorstva, ¦ako se negovori o slovkah. Prama tomu ja ću ovdě tako govoriti o slovkah, da nepustim iz vida rěčih. Kažu dakle noviji pěsnici, da jim je ono stihom, gdě se naglašene slovke po stalnom někom pravilu izměnjuju nenaglašenimi. Ali budući da bi takovu blagoglasju smetalo, kada se nebi nikakov obzir uzimao na slovke po naravi duge: to oni uče, da duga slovka može, kad uztreba, zastupati naglašenu. U novijih je dakle jezicih dužina samo pomagač naglaska, dočim je u starih teža bila sve, a naglasak ništa: to je temeljna razlika izmedju staroga i novijega stihotvorstva!

Po kojem se pravilu grade stihovi u hrvatsko-srbskom jeziku? — Kako to biva sa slikovanimi stihovi, neću danas da iztražujem, pošto sam si za razmatranje uzeo samo naški junački deseterac.

Da se u tom stihu nepazi samo na broj slovakah lahko će priznati svatko, koji je išto učio taj naš deseterac.

Digitized by Google

budi iz narodnih pěsamah, budi iz umětnih pěsnikah; dajo se bo dokazati, da mu je temeljem naglasak s težom kano pomagalom. Ali na pitanje, u kojem razměrju i po kojem se pravilu izměnjuju te slovke, razno odgovaraju i pěsnici i drugi našinci. Jedni vele, netreba drugo, van deset slovakah i odmor poslě četvrte slovke ili druge stope, pa da bude stih inače blagoglasan. Drugi, něšto svěstniji, kažu, da osim rečenih svojstvah, valja i na to paziti, da prva slovka i predposlědnja budu naglašene ili duge, a u sredini, da može biti, kako mu drago, pa da će stih biti blagoglasan. Ali premda su se ovi drugi već něšto bliže primakli istini, nije se meni ipak nikad činilo, da bi se samo tim došlo do pravoga blagoglasja, pošto su se meni i narodne pěsme činile drugčije ustrojene, i umětni pěsmotvori. Zato, uzev potanje učiti ustroj deseterca, mislim, da sam prilično proučio pravila, po kojih se u njem postigava blagoglasje. U ovom pako nauku služiti ću se radi kratkoće grčkim nazivljem, s tom razlikom, da gdě oni govore o dugih slovkah, ja tu mislim naglašene i njihove pomagače.

Pravi uzrok neizvěstnosti glede našega junačkoga měrila leži u tom, što naš narod nezna još prave razlike izmedju štokavskoga i čakavskoga naglaska. Kada je naš vrědni starina, Antun Mažuranić, prije tri godine izdao svoj nauk o naglasku, izrekao sam ja u sudu o njegovoj slovnici nadu, da će on lěpo razjasniti tamni još ustroj naših

Digitized by Google

stihovah; pa se nisam prevario. Mažuranić dokazuje, da je, osim čakavskoga naglaska na zadnjoj slovci někih rěčih, štokavski naglasak po svih zemljah našega naroda izpreměšan čakavskim, odakle je i potekao. Tako se u štokavskom narodu našem čuje: ràvnica i ravnìca; gòvori i govòri; razbàcujem i razbacùjem; nà verh i na vèrh; prèd tobom i pred tòbom; ù kèrv i u kèrv; ùkočen i ukôčen; zàmolim i zamòlim, i sila drugih. Nadalje skakanje naglaska na proklitiku pozna samo štokavština, pa se u narodu čuje oboje, n. p. idem ù Djakovo, i idem u Djàkovo, pò vodu i po vòdu itd. Po toj neoborivoj istini blagoglasan je našemu narodu i štokavski i čakavski naglasak, osim kada pada na zadnju slovku, kano vinò, vodà itd.; jer te će rěči Štokavci držati za tudje, neblagoglasne. Dakle doklegod štokavski naglasak neiztisne sasvim čakavskoga, naši će se pěsnici moći držati obojega, osobito u rěčih, koje se naročito čuju u narodu pod obojim naglaskom. Toga se je pravila držao i narod u svojih pěsmah, pak je ovu rěč pěvao štokavski, drugu čakavski; a pěsnici, neušavši možebit u trag toj tajni, nisu mogli razmrsiti ustroja narodnim desetercem, pak su valjda došli na onu čudnovatu misao, da u sredini stiha može biti, što mu drago, pa da će ipak stih biti blagoglasan. Zato, ako dadeš ma koju narodnu pěsmu, da ju tko čita posve štokavski, izaći će

Digitized by Google

isto tako neblagoglasna, kano da ju čita posve čakavski; samo dakle sad štokavsko sad čakavsko čitanje čini savršeno blagoglasje. Po tih načelih sav je naš jezik trohaičan i daktiličan te je i deseterac osnovan na trohaičkom měrilu; dočim je sav naš jezik antijambičan, te u narodu niti neima jambičkoga měrila, a naš se je Truski dosta namučio, dok je jambički preveo Državinovu odu na Boga; po tom je trohaičko měrilo padajuće, a jambičko posve protivno, to jest rastuće; odatle pako biva jasno, ako se ova dva měrila u većem broju poměšaju, da nemogu izdati blagoglasja.

Obrazac dakle trohaički našega deseterca jest ovo:

— ⏑ — ⏑ || — ⏑ — ⏑ — ⏑

Mrko klimnu mrkom glavom kneže.

Kralj ga hrani sedam godin danah.

Nu kada bi se svi stihovi u poduljoj pěsmi imali posve ovako sastavljati, to bi se směle upotrebljavati samo dvoslovčane rěči, te bi takovo blagoglasje, kano što je jedan naš pěsnik vrlo umno primětio, naličilo dosadnomu bubnjanju bubnja. Zato se ne samo dopuštja, pače i nalaže, da se rěči ovako trohaičke zaměnjuju rěčmi drugoga měrila; ali sada nastaje pitanje, kojega? Na to odgovaraju něki pěsnici, svakoga, osobito sred stiha. U tom se dakle ja razlikujem od svih naših pěsnikah, veleć, ne svakoga, već samo onakova, koji sětja na padanje stiha; jer

Digitized by Google

onim postupanjem bismo poměšali sva měrila, te nebismo napokon u pregibkom jeziku imali nego jedno i to nikakovo měrilo, te bismo stihove razlikovali samo po broju slovakah, što je u našem jeziku, koji ima toliko naglasakah i tako jasnu i glasnu težu, uprav nesnosno.

Koje su dakle te stope, koje se neporemetiv trohaičkoga blagoglasja, mogu měšati u trohaički deseterac? Jesu:

1. Spondejske (— —), koje vrlo dobro služe, gdě dolazi više jednoslovčanih rěčih, od kojih svaka ima svoj naglasak; n. p.: Plovče, jednom samo, kô što ti znaš. Da počivam, dok mi knez kèrv cědi; ali valja paziti, da jih u stihu nemetneš mnogo, jer bi ga učinile hrapavim.

2. Jambijske (⏑ —), tih se u desetercu našem treba vrlo čuvati, jer su prvo proti svemu ustroju našega jezika, i drugo kvare trohaičnost desetercu; jamb se može podnositi samo, kad u jednoj rěči za njim ide pirihij, ili trohej, to jest kad izadje budi peon drugi (⏑ — ⏑ ⏑), budi antispast (⏑ — — ⏑), i to se zato može podnositi, što drugi dio tih stopicah navratja stih u pravu kolotečinu, ter je takova obustava slična ćutjenju, kada kočija na utrtu drumu zadje u jarak, pa se opet vrati na drum; ali valja svakako paziti, da se neuzruje više takovih jarakah; jer bi se to neugodno diralo čověka. Ta se sloboda dopuštja ponajviše zbog sadanjega vremena, koga u pěsmi

Digitized by Google

često treba, a sila naših glagoljah i mnogo drugih rěčih počima jambom, n. p. Dočèkuje u bijèle ruke. N. p

3. Daktilske (— ◡ ◡); ove vrlo krasno stoje u prvoj poli poslě jědnoslovčenoga uzklika; jer se njimi neprekida trohaičnost, pošto svega skupa izadju dvě naglašene, a dvě nenaglašene slovke, a obě čine, da stih budi pada, budi stoji na zaravanku, ali nikako neraste; takov je ovaj stih: Ne, jàmačno || ì on je prisègo. Oj kākŏ sě takova od oka. -- I u drugoj poli stoji vrlo krasno daktil, kad za njim ide rěč, kojoj prva slovka ima kratki naglasak a druga je duga; jer ona dužina čini svuda, da se u čitanju onaj kratki naglasak i nečuje, pa tako izadje peon prvi sa trohejem, a peon je prvi najprikladniji zaměnik troheju, kano što ćemo niže dokazati; takov je ovaj stih: Sědi posred mōćnĭjěh vlàdīkah. Tako mu se sātvŏrĭ djèvōjka. N. p. Čuvaj se medjutim, da u drugu polu nemetneš dvě daktilne rěči, jer ovih šest slovakah prevagnulo bi četiri trohejske slovke prve pole, pa bi taj stih, premda u sebi blagoglasan, kvario trohaičnost desetercu, te bi spadao medju daktilne stihove; jer ako se i mogu uměšati stopice druge vrsti, nesmije jih u trohaičkom měrilu biti više od trohaičkih; ta bi pogreška bila tim veća, kada bi već u prvoj poli bio daktil; takovi bi stihovi bili ovi: Al tākŏ văm || Jūpĭtră vāšĕgă; -- A u ruci tētkĭnĭ nōžĕvĭ. N. p. Osobito se pako

Digitized by Google

čuvaj, da stiha nezavršiš daktilskom rěčju; jer i bolji pěsnici tvrde, da bar prva i poslědnja stopica budu trohaične; takov bi stih bio ovaj: Kada vidiš || na nebu bōgīnjŭ. Možel biti za cara cārīcă. N. p.

4. Peon prvi (— ⏑ ⏑ ⏑); ova je stopica zato najbolji zaměnik troheju, te se može svigdě metnuti, što je ponajviše nemožeš čitati, da se nebi na tretjoj slovci čuo něki makar slabiji naglasak, pa tako se ta stopica i nehotice razvrgava u dvě trohejske; takovi su stihovi ovi: Pod grlom mu ruka mātĕrīnă. Vino pije nēdĕljīcŭ danah. Mēdjĕdīnŏm svega obšivena. Poběže mu Nestopoljče Janko. N. p.

5. Pirihij (⏑ ⏑) dolazi samo u savezu s trohejem u jednoj rěči, te se može svuda metnuti, dolazio za njim ili pred njim; jer u prvom slučaju stvori se peon prvi, a u drugom peon tretji, a nijedan nekvari trohaičnosti; pirihija u jednoj rěči neima; takov je stih ovaj: Pŏtĭhāno jošte ime Strabo.

Da se proklitike, kada neskoči na nje naglasak od rěči koje, mogu čitajuć uzeti kano samostalne, providjene svojim naglaskom, lahko se uvidja, pošto se takova proklitika nikad nemože u izgovoru tako spojiti sa svojom rěčju da bi obě jednu rěč činile; takov je slučaj u ovom stihu: Nĭ ōvoga umirit nemogu. N. p. Nā njēga je koplje dočekao. N. p.

Digitized by Google

Isto tako mogu se čestice jednoslovčane, koje inače imadu svoj naglasak, stopiti u čitanju sa prednjom rěčju, kano da neimaju nikakova naglaska, kano n. p. Vìse vìsom nàdvisi sȁd sunce.

Glede vlastitih imenah mora vladati savršena sloboda, da jih pěsnik uzima budi štokavski, budi čakavski, jer kad se nemogu zaměniti drugom rěčju, valja jih metnuti u stih, kako se može; n. p. Knez Vlastìslav, òd Lučka gospòdar.

Elizijah nepozna narodna pěsma, te jih se valja čuvati.

Napokon treba se čuvati takovih prenosah iz jednoga stiha na drugi, gdě koja rěč po slogu spada kano potrebiti dio na drugi stih; tako nebi valjao ovaj prenos: Dà, tako miSvetovida, zato. Veréć bih dao medice pun sladke.

To su po prilici ona pravila, po kojih ja držim, da se postigava blagoglasje u desetercu. Slobodah ima tu dosta, da pěsnik nemora stihu žrtvovati misli, jer možeš čitati sad štokavski sad čakavski; město troheja možeš uzeti spondej i peon prvi, kadšto daktil i jamb i peon tretji; zatim možeš s proklitikami i jednoslovčenimi česticami postupati, kako ti volja. Toliko se slobodah zato dopuštja u novijih jezicih, da neuztreba nenaravski premetati rěči, kano što Latini rade, već da ti jezik teče navadnim tekom.

Ovi moji stihovi gradjeni su po ovih pravilih, pa

Digitized by Google

mogu kazati, da jih nisam težko pravio, premda sam se imao mučiti s prevodom, koji je prilično točan, pa to je uvěk teže, nego izvorno pěvati. Ako čitajuće obćinstvo i věštiji pěsnici pronadju, da su moji stihovi blagoglasni, onda su mi opravdana pravila; pa tih će se, nadam se, držati oni, koji se osvědoče o blagoglasju mojih stihovah; a drugi neka pěvaju, kako zadu, samo da jim se obćinstvu dopadnu stihovi, a morali bi se svi dopasti, ako neima drugoga pravila, van da bude deset slovakah i odmor. Ali da povrh toga ima i drugih pravilah, pokazuje nedvojbeno narod, komu se nikako nedopadaju stihovi někih naših pěsnikah. Ja sam ta pravila ovako pronašao i priobćio omladini u pomoć; tko zna drugo što, neka iznese na vidělo, samo neka se neslužì obćenitim izrazom „da bude blagoglasno“, jer tim nije nikomu pomoženo. A neka se ni ono nekaže: da se pěsnik radja, a ne tvori, onakovu pako da netreba nikakovih pravilah; jer i slikar se radja, pa ta umětnost nije bez pravilah.

K ovomu imam još to dodati, da su prama ovim mojim pravilom sagradjeni svi bolji stihovi i u narodnih pěsmah i kod umětnih pěsnikah; premda izpovědam, da ima u narodnih pěsmah stihovah, koji barem po mojem sudu i ukusu nisu nikakovi stihovi, ili barem ne takovi, koje bi imali umětni pěsnici slědìti. Toga mojega mněnja neka nitko nepobija tim, da je sve, što je u narodnih pě-

Digitized by Google

mah, uzor savršenosti; jer to je uprav petitio principii, na kojem temelju neima s menom pravde. Jer kano što nije nijedan čovječji tvor savršen, tako ja nedržim niti sve ono savršenim, što je koji slěpac izpěvao; inače bismo morali i sve jezične oblike, koji su ondě, kano valjane u književtvo primiti. Pa kada se već naši pěsnici pozivaju na narodne pěsme, zašto sa nedrže očevidno boljih stihovah narodnih? Jer valjda treba iz naroda uzimati, što je najbolje, ne pako sve i svašto! Tko hoće da me pobije, neka oprovrgne moja načela, po kojih želim, da bude po prilici ovako.

Tko od učenikah, na koje se osobito s ovim dělcem obratjam, želi tvoriti stihove, neka najprije ponese u grudih pěsničku iskru, bez koje neima ni valjanih stihovah; zatim ako nije Čakavac, neka iz Vukova rěčnika uči štokavski naglasak svakoj rěči, pak onda neka uzme u ruke Mažuranićev nauk o naglasku, i napokon prouči ova moja pravila, pa neka u ime božje gradi stihove; bez savršena znanja o naglasku, neka se neprima toga posla; jer bi bio sličan čověku, koji bi hotio graditi latinske stihove, a nebi znao, koja je duga, koja li kratka slovka. Ali tko hoće da bude narodnim pěsnikom, valja da marljivim čitanjem narodnih pěsamah prouči narodne nazore, trope i izraze, pak u tom će mu biti u pomoć prekrasna razprava, koju je g. 1861. gimnazijski učitelj, Vatroslav Jagić, u programu zagrebačke gimnazije napisao.

Digitized by Google

Konačno imadem još primětiti, da sam ovu pěsnu preveo ponajviše prama štokavskomu naglasku, prama kojemu imamo svi težiti, a samo gděšto poslužio se i čakavskim naglaskom; kod dvijuh samo rěčih: òklop i kàciga poslužio sam se pěsničkom slobodom, te jih uzimam kano: ˝òklop i k˝aciga, što gusto dolaze, pa mi treba kod njih većega života. — Na težih městih pometao sam zato naglasak, da se znade, kako ja ove stihove čitam, i kako treba, da jih drugi čitaju.

Predmet je pěsmi crpljen iz češke pověstnice, te je posve historičan, kano što to opaža Palacký u svojoj pověstnici českoj u I. dělu, na strani 110, pa město obširnijega mojega tumačenja, neka stoje ovdě njegove rěči u hrvatskom prevodu:

„Pověstnici vele sasma věrojatno, da je Přemysl vladao u Českoj u prvoj četvrti VIII. stolětja, to jest za Pipina Heristalskoga i sina mu Karla Martella; ali kada je počeo vladati, je li dugo živio, gdě i kako je umro, toga nije moći opreděliti. Još se manje znade o životu i činih potomakah mu i naslědnikah na prestolju českom. O njih se neda uprav ništa temeljito reći, jer u spomenicih neima o njih ništa, do samih imenah, sve do polovice IX. stolětja. Za Přemyslom je prvi vlado Nezamysl, zatim Mnáta, Wojen, Unislaw, Kresomysl i Neklan, napokon Hostiwít, otac Bořiwoja, prvoga

Digitized by Google

krštjanskoga kneza. Od ovih jedini se je Neklan dublje usěkao u pamet našemu puku, i to ne rad svojih zaslugah, koliko radi hrabrosti vojvode mu Čestmira, koji je pobědio neprijatelja mu Wlastislawa, lučkovskoga kneza.

Gdě je bila někadanja kneževina Lučko u Českoj, dokle se je prostirala, kada je nastala i je li dugo trajala, to su pitanja, na koja nije skoro ni moći odgovoriti. Čini se, da je obujimala današnje Žatečko i bližnje česti Rakownička i Litoměřička. Wlastislaw bila je tvrdja na granici izmedju Bilinske i Litoměřičke župe, koju je graditelj po svojem imenu prozvao. Da je knez Wlastislaw bio Přemyslovskoga roda, i věrojatno je samo sobom, i pripovědaju to stari lětopisci. Ohološtju i ratobornoštju svojom dosadjivao je ćesto susědom, osobito pako miroljubnomu Neklanu. Kad je poslědnji put u Pražku župu provalio, posla Neklan proti njemu svojega junačkoga vojvodu Čestmíra. U krvavoj bitki potuku Wlastislawa i ubiju, al i Čestmír umre od rane, što je toga dana dobio.“

Obećavajuć, da neću više dosadjivati obćinstvu pěsničkimi tvorovi, očitujem, da sam ovu pěsmu i zato preveo, da mi se neuzmogne kazati, da je lahko govoriti, ali težko tvoriti. Sada Bog Vam, a duša vam!

Digitized by Google

Kneževanje.

Izpred grada nà velikom panju
Stolijètna hrasta, silno koplje
U tlo zagnav, štitom pòdbočeni
Sjedi posred moćnijeh župànah
Knez Vlastìslav, òd Lučka gospòdar.
Dvije oči, jàstrebovim nalik,
Krvavo se zà golubom toče:
Kakve oči, ì srdce mu takvo.

Krvnik mrki predanj stupi sada,
Vòjevodi podno noguh metne
Koplje, krvlju òmaštjeno žrtve,
I pruži mu posudu od zlata,
Ukočene nà njoj oči dvije.

Evo, kneže, progovara krvnik,
Bèz obrvah ìzbuljene oči
Neklanovih poklisarah mira:
Kruvojevo jedno, Krasna drugo,
Oba krvna plačem, krvna krvlju,

Digitized by Google

Kano što mi zàpovjedi kneže.
Hoćeš li jih sam u krvi vidjet,
Magni samo, pa će s mjesta oba
Tu pred tobom stajat, vojevodo.

Mrko klimnu mrkom glavom kneže,
A za knezom i župàni moćni:
Tako diže u bjesnòći more
Grozne svoje do nebèsah vale;
Ali eto, već dva roba jaka
Osljepljene prèd vojvodu vuku.

S rugom na to grkim se smijehnuv
Ovako jim bèsjedio kneže:
„Idte sada, poklisàri, kućam,
I recite knezu svomu vjerno,
Kako jako pònudu mu štujem.
Da, tako mi Svetovida silnog,
Za to dô bih punu kupu meda,
Da ja vidim, kako li će drhtat,
Kad to čuje, plàšivica Neklan.
Tà i svjetli nàrešeni oklop,
I hatove, òhamljene zlatom,
Štono mi jih prijateljski nudja,
Vodite si kući — ljepa hvala —;

Digitized by Google

Al mu kažte, da se ljuto vara,
Nada li se nà udicu crvcem
Uhvatiti Vlastislava kneza.
Njemu više pòtreban je oklop,
Da si štiti zàkrŭljala uda
Od udarca moga silnog mača;
Njemu više pòtrebni su hati,
Da u bjegu òdjuri bez traga,
Kad mu kivan pòd Višegrad padnem. —
A i šarca, Čàstmirova hata,
Hata draga žŭpanu i mila,
Štono mi ga sam na pòklon posla;
Onog čilog pònositog hata
Tamnih krpah nà snježanih bokuh,
I sa sjajnim velikim granàtom
Na svijètloj jàbuci od sèdla,
Tà i njega vodite si kući!
Ali kažte Častimiru svomu,
Uprav onom pustomu junàku,
Da nijesam prezrio mu dara;
Al u mojoj tužio bi štali
Ovaj čili pònositi šarac
Za junàkom, vrlim jezdiecem;
Pa i pokraj još to bolje zòbi
Spuštjao bi brzajući glavu;

Digitized by Google

Zato mu ga rado natrag šaljem;
Skoro hoću s Višegrada samog
Sam ja otet vàtrenoga hata —
Dà — sa konjem još i konjanika —
Čujte dobro — sad vam prosto poći l[a]

Oni odu, kroz sijèdu bradu
Pòtihano kletve prosipljući,
A dubòko ùzrovanim licem
Pròbiju jim s krvlju grozne suze.

Zakletva.

Zatim usta sà sjedala svoga
Vlastislave, lučkovljanski kneže,
„Poslušajte, žùpani mi, reče:
Kano što se korjen ovog panja
Širom zemlje dùboko razgràn ja,
Da ga junak nemože iztrgnut:
Tako mi se dùboko i mržnja
Prot Neklànu ùvrježi u grùdih;
Al tako vam Peruna svemòćnog,
Štono sada ìz oblakah grmi,
I tako vam slave Lučkovljani:
Tko je junak, jednijem udàrcem

Digitized by Google

Krȍz kacigu da razsječe glavu,
Neka sa mnom, čime snjeg okȍpni,
Prot Neklànu, onoj plàšivici,
Starom knezu klimajuće glave,
Nà Višegrad ùdari na juriš.
Niti slabu, pòbožnu i krotku,
Samo jaku dòlikuje vlada.
Žedju neka trpe pseta vaša,
Glad nek trpe sòkolovi vaši,
Da početkom proljetja budućeg
Neklanova nàjedu se mesa,
Neklanove nàpiju se krvi!“

Jedva reče ohole te rječi,
Svi župàni desnicom se rukom
Važno dirnu brade, a lijevom
Jabučice jakijeh balčakah.
Pȅrunom se zàkleše svi glasno,
Na Neklâna da će ùdariti;
Samo Strabo, vojvodin ljubȉmac,
On, od svijeh nàjmladji župànah,
Mukom muči očjuh òborenih.

Što to? reče sav zapànjen kneže,
Strabo šuti, moj vijȅrni Strabo?

Digitized by Google

Podnipošto ! ì on je prisego;
Grmljavina može biti silna
Nádgrmi mu slabije grlašce:
Jošte jednom, daj, zakùn se Strabo!
Što? Ti šutiš i obàraš oči?
O, ti slabo, plàšivo djetešce,
Bojiš li se plave svoje kose
Posred Vletve ù vodu ugnjùrit —
Ili pako kòpljenijem šiljkom
Ogrebnuti kožicu prenježnu?
Što? — Boga mi, već i suzah vidim!
Nu òstani srjed zidòvah svojih,
Kòd staracah i kod drobne djetce,
Ostan doma kòd slabijeh ženah!
Ali nikad medju moje vjerne
Nèbrojte mi bjednog Straba više! —

Strabu licem proli se rumènac:
Mili Bože, grkijeh li rječih!
Zato bol mu ljuta, na dvje strane
Srdce para, jače òd svih nožah.
Ljubav žene ì pokorna dužnost
Boj zamìtju u grudih junàka:
Iznenada stupi knezu tamo,
Oči digne — ì on se zakùne!

Google

Razstanak.

Zadnjeg bjaše dana zimske dobe,
Kad proljetje ù radostne suze
Svuda topi duge svjeće leda;
A šarènjak pònositi jelen
Oko mladog hrastovine kitja
Pàroge si mlade jurve brusi.

Zadnjeg bjaše dana zimske dobe,
A iz šumah i kolibah nizkih
Lučkovljani jezde, i u dvore
Vlastislava ùlaze si kneza:
Tako staje uz čovjèka čovjek,
Dok se s toga to òblaci sve crnji
Ponad naših neprovale glavah.

Nèuztrpno, dà i ratoborno
Lupa veće prèd Strabovom štalom
Vranac, čilo paripče i bjesno:
Nòzdrvami hrzajući puše,
Amo tamo razbàcuje grivu,
Diže, spuštja pònositu glavu. —

Sada tugom pòklopljena crnom
Stupa k njemu prèmilena Mila,

Digitized by Google

Tà baš vjerna Stràbovljeva žena:
Smedje kose pò prsih joj bujno
I po vratu razpletène blude;
Al dubòko ùzdiše i plače —
Oj, kako se tàkova od òka
Razstaviti mogla ikad suza;
Oj, kako se takovih od ustnah
Iztisnuti mogô ikad uzdah!

Na to hoće prèmilena Mila:
„Tako li mi nagràdjuješ vjernost
Nèsmiljeni i neharni vranče!
Nisam li ti često u jasalca
Zlatne zobi ponasùla sama;
Nisam li ja često putah sama
Zapletènu češljala ti grivu;
A ti tak mi nagràdjuješ vjernost?
Ti mi sada ù krvavu borbu
Nosiš Straba proti Častimiru,
Proti otcu dragog nosiš muža:
Nesmiljeni i neharni vranče!“

Sboreć tako iznenada čuje
Strabov korak — ù žalosti ljutoj
Ràzplakano zàstire si lice

Digitized by Google

Bujnom grivom ljubljenoga hata —.
U svijetlom oklopu junačkom
Nà ramenu sokola noseći
Dodje Strabo, muž joj nad sve dragi:
Dugo misli, razmišljava dugo,
Pak se hatu na ramèna baci;
Još se jednom vele naglo sagne,
Vjernu Milu poljubi u čelo —.
Pònosno se, hržuć, hat propìnje —
Tad se prenu ìz žalosti Mila:
U vis diže žalostive oči,
Ljevom rukom popriteže uzde,
Desnicom se, što ju snaga nosi,
Oko pasa mužu obavìla:
„Strabo, reče turobno i nježno,
Ostani mi, Strabo, mužu dragi!
Ostani mi, Častmira se prodji!
Ta zar hoćeš mač da okrvaviš
Toplom krvcom ljùbljenog mi otca?
Tà baš svetom i predragom krvlju,
U junačkih štono njegvih grudih,
Zà ženu ti svedjer vjerno bije?
Sokola si hoćeš da nahraniš
Bjelom pûti nèsretnoga tasta?
Nèdade li on ti vjernu ženu?

Digitized by Google

Nèdadè li on mi tebe vjerna?
I tu stade grozne ronit suze,
Ustnice joj grčèvito drhtju — :
„Mila mi se činila je bolja,
Reče Strabo, predubòko tronut,
Vjernija mi vidjela se žena,
Veća mi se činila joj ljubav!
Zar mi želiš, da bez srdca podjem,
Il u borbu ranah da ponèsem?
Moraju li od tolikih borcah
Baš ga moji zàhvatit udarci?
Ili zar da kòd kuće ostànem
Kòd staracah, i kod slabih ženah,
Da počivam, dok mi knez krv cjedi?
Tà želiš li, Mila, da ti muža
Plàšivicom svuda bjednom kore?
Ustnice zar da te onog ljube,
Koji vjerom svrnuo je lemno?
Ruka da te onog obavlja,
Koga knez mi kukavicom zòvè?
Podnipošto, poznam te ja, Mila,
Vrjedna kćeri vrjednoga Častmira!
Plakat znadeš kobni udès otca,
Ali ljubit samo znaš junàka! —
Reče, pa tim ostrugama silno

Digitized by Google

U bok udri vatrenoga hata;
Još se jednom prama Mili sagne,
Hoće da ju ù skoku još ljubne,
Ali ona òdvrnu mu lice,
Cjelov pako razide se vjetrom;
Pràšina ju maglom obavila,
Nema više s konjem konjanika! —
Osamljena osta sada Mila,
Sva u tugu grozno ùkopana,
Jàdikujuć ručice si lomi,
Dugo oči ùpire u nebo
Kano da je propala u sànak.
Ali s mjesta ù oku joj svane,
Življa rumen proleti joj licem,
Sve to više nàdimlju se njedra,
Kano da će posred njih srdašce
Samo sobom da se razpolòvi.

Već se noćca tiho hvatat stane,
Pa rumènac kroza Milin prozor
Pò preslici baci i po vlaknu;
Ali kolo ùkočeno stoji,
Jerbo nema pòslene mu Mile; —
Već i jutro òsvanu rumèno,
Pa se krade kroza pùkotine,

Digitized by Google

Ali Mile — kako sladko sniva
A na onoj pustoj medjedini —
Nije našlo, vajmeh, nikad više.

Osveta.

Proljetje je; bljedi pako mjesec
U blaženstvu sa nebèsah ljubi
Pònositu Vletavu predragu;
Ali Vletva tkanicu zvijezdah
Titrajućih nà grudih noseći
Biserom je svîh rukavah dvajuh
Nèvjerice Višgrad obajèla. —

Na visòkoj Višegrada kuli
Dobom skučen starac Neklan stoji:
Kosom mu se poput snjega bjelom
Povjetarce nježno poigràva,
A u slabom nàručju si S a m a
Mljezimčića ùnuka ponaša;
Pokraj njega župan Častmir stoji,
Častmir, oklop svijeh zàtočnikah,
Častmir, svijeh Lučkovljanah trepet.
Nà krunište nàslonjeni zida
Potihano drjemajući klima:
Tako zaspi nebu pòd oblakom
Suri oko pećini na kuku.

Digitized by Google

Dugo pogled u nebeske hrame
Starac Neklan ùpire visòko,
Pa si zvjezdam tragove uhòdi;
S a m o baci ručicu malènu
Oko vrata skùčenomu starcu:
Sad mu ljubi ùzrovano lice,
Sad ga skube za sijèdu bradu,
I za kose pòsipane snjegom;
Ali slabe Neklanove oči
Turobno se prama nebu dižu —:
„Vidiš li mi màleni moj Samo,
Onu ondje svu krvavu zvjezdu?
Vlàstislava ono ti je zvjezda!“

„Nespomènjuj òkrutnoga kneza,
Kojino nam òslijepi Kruvu,
Dobroga mi nèvoljnika Kruvu.
Ljubezno se ì veselo vazda
On smijèhnu, kada bi me skrita
Zà oklopom opazio svojim,
Ili kad bih pretežku mu sablju
Sav zapuhan amo tamo vuko;
Često bi me na čilaša digo,
Stremene mi kratje popritègo:
Sada pako, vajmeh, tugujući

Digitized by Google

Očnice si prazne, vazda sjedi
Dolje njegdje ù vjek tamnoj sobi.
Čim te Samo progòvori rječi,
Pade zvjezda s nèbeskoga svoda
Pa dalèko ùtrne u magli.
„Jao! zvjezda ùtrne ti jurve,
Prišaptnu si vrědni starac Neklan,
Nikad neće ona krvna sjati
Medju vami, zàštitnice zvjezde!
Gledni gore, drago moje djete!
Ali što si ìzrinuo oči
U tu strašnu dolje tamu noćnu?“

Djete šuti, ali sve to više
Iztiče si tjelo, tere ò zid
Kule, slabe podbočivši ruke
Vletavi u dòle vireć gleda.

„Pògledni mi, babo, reče djete,
Tà poglèdni onog smjelog plovca
U Vletavi dolje vodi hladnoj,
Kako li se sa tolikom snagom
Ljevica mu sà valovi bori!

Prevari te, moj unùče, magla,
Kojano se nada vodom vije.“

Digitized by Google

„Nije tako — oko ti je slabo,
Gle — kako se prìmiče plovèći,
Kako li mu sjeva mač svijetli,
Štono mi ga zamàhuje desnom.“

Varaju te titrajuće zvjezde,
Iz valovah štono svedjer skaču.

„Ti se varaš — tone — nikad više —
Al gle opet ìzroni iz vòde.“

Dogovori Samo; s istih stopah
Iz dalèka kroz tišìnu grmi:
Častimire! — Sluša pomno Neklan —
Sve to jače, sve to jače glas se
Vletavskoga razlježe iz dòla.
„Nà noge se, Častmire, na nòge!“
Glas se muklo po pećinah bezdnih
Višegrada svuda jekom ori.
Častmir spava — baš o bitkah sniva —
Tà inače nebi spavat mogô —.
Nènadom se òtvore mu oči,
Sluša, gleda — opet gleda, sluša —
To je Plovac, ùpravo moj Plovac!
Pa mu snažno savrh kule vratja:

Digitized by Google

„Tà poznam te, slugo moja vjerna,
Tà poznam te po svijètlom maču,
Kojim sam te òpasao tolič;
Smjeli plovče, pošteni stražaru,
Plivat znadeš kano kalub ptica,
Noćju stražit poput sove budne.
Tà kako mi danas vale cjepaš
Toli silno, pa i žurno toli!
Znam, da vjestih o dušmanu nosiš,
Utapaš se, vajme, val te krije,
Slaba su ti ùmorena uda.
Jednom samo kô što ti znaš, Plovče,
Mahni sobom zà hvat u duljinu,
Pak na žalu moć ćeš pòčinuti.
Tako Plovče! hvala vam, o bozi!“

I na žal se trudni penje Plovac,
Pa zasòpljen prèkinutim glasom
Na visóku dovikuje kulu:
„Nà noge se, Častmire, na nóge,
Eno preko izza one gore
Lučkovljani jurve pljene sela.
O, smrvi jih, Častmire, Častmire!“
Viče, jošte jednom će da vikne,
Dahne jednom, nèdahne mi više!

Digitized by Google

Kalnim žalom poput klade pružen
Leži vjerni i odvažni Plovac:
Ljevu ruku umirući zagna
U rodnu si zemlju podubóko,
Desna mu se grčevito skoči
Na balčaku svedjer vjernog mača.

„Vjerna slugo, jàdikujuć Častmir
Savrh kule dovlkuje dolje:
„Sada možeš pòčinut na žalu —
Počinuti — ja ću za te sjeći
I za Kruvu, pače i za Krasna,
Dà i za te, stàrački moj kneže:
Tvojih kosah, od snijèga bjeljih,
Štono mnogu zàstiru jur ranu,
Neka više kaciga netíšti,
Nì prsijuh, modricam' posutih
Neka oklop nljedan nestèže;
Ovdje, navrh ove kule kobne
Vlàstislava ćeš Lučkòva čuti,
Kako strašno u samrtnom času
Gadnu kunuć izrigàva dušu,
Dà i kako kaciga mu tutnji,
Kad mu tvrdu razcijèpam glavu.
U taj mač se sasma čvrsto uzdam,

Digitized by Google

U korice neka se nedjene,
Dokle god se vletavski ti vali
Lučkovljanah krvlju neskrvave;
Dòpadnem li dušmanu u rùke,
Prsa moja koricom nek budu!"

„Jedno samo, Neklane, te molim,
Jedno samo — prosti Častimiru,
Ná dušmanskih truplih ako padnem,
Ako trup mi stròvali se možda
Nà trup moga nesretnoga zeta:
Poštena je to lučkovska duša,
Kojano se nèodmetnu knezu;
Koplje će mu shrdjaviti možda
Usred dimlja mojijeh bedarah;
Mač moj pako ù prsijuh njegvih.
Vaj, tada će pròplakat u Lučku
Udovica jedna, kćerca moja,
Tà baš Mila, jèdina mi kćerca —
Tad ju k sebi, Neklane, prigrli.
Dobra ti je, poštena i vjerna,
Sama će si odorice presti,
Sama će ti molitvice učit,
Prìgrli ju, Neklane moj dobri!"
U grlu mu ovdje riječ zape,

Digitized by Google

Rado bi se ràzplakao Častmir,
Al mu oči plakati nemògu.
„Mene, reče, tiho jecajući,
Mene baci nà dno one jame,
Gdje i vjerni Plovac moj počiva.“

Neklanu se oko suzam' zali,
Častimiru nà prsijuh plače;
A i Samo djete se junaku
Nèveseo oko vrata vjesi:
Dugo sjetni nèveseli stoje
O budućih snivajući sgodah.
Ako jezik baš i nema rječih,
Gòvore jim zàmjenice oči;
Dugo sjetni nèveseli stoje. —
Al se Častmir iznenada skoči,
Mahnu mačem, ìzčeznu i ode.

Osta Neklan tugom stisnut crnom,
Slabe ruke prama nebu diže:
Navrh kule na kòljena pade,
Uza njega samo djete cvili.

„Perune mi velji, reče plačuć
Iz guštjare uza mlade starog
Neizganjaj plahòvito risa.

Digitized by Google

Mir nam podaj, veliki Perùne,
Da u miru štujemo te uvjek.“

Da u miru štujemo te uvjek,
Šaptje za njim mlado djete Samo,
Tiho pako pòvjetarce noćno
Rječi ove pòbožnijeh ustnah
U čadorje zvjezdah gore nosi.

Četa.

U pol noći crnijem oblakom
Zastre nebo prostore zemaljske,
Jedna samo zvjezda prodre tamom
Kô što žitjem utjeha prodìre.

Na širokoj dolje Vletvi rjeci
Kacige se svjetle, mači zveče,
Konji hržu, ràzdiru se kletve,
Da se gradu klisùrine ore.

U dubljenih hrastovijeh panjih
Vozi Častmir, voze i Pražaci
Proti knezu Vlastislavu kletom;
Rjeka sada nosi sto čamacah,

Digitized by Google

Svaki čamac jakijeh momakah,
Svaki momak težku sablju nosi.
Veselo se spremaju na Lučko:
Jedni voze, drugi pako vuku
Divlje konje nečešljanih grivah
Uzdom dalje pò valovih vode.
Ovaj kuša britke sablje snagu,
Onaj kune, drugi pako tiho
Mače svoje ò štitove bruse.

Častmir stoji, a sa svojim šarcem
Sam na samu dùboko u čamcu.
Jako gvoždje tog junaka krije:
Jedva može dvaest jakih slugah
Maknut samo žùpana s mijesta,
Jedva može Vletva voda hladna
Podnijèti golemi taj teret.

„Kako tromo, mlòhavi brodàri,
Nèustrpno zàmrmlja Častimir;
Jer o Plovcu razmišljava svojem,
Poklisarah o sramòti misli,
I na starca Neklana si misli,
Pak sav smrknut osvetu pripravlja.
Raduje se, à krvavoj bitki

S Vlastislavom da će se sukòbit,
Srcu junak nèmože odòljet
Da negrdi tromih svojih slugah,
Sam se za to primi težkog vesla,
Pa sam vesla nàpopreko rjeci,
Krepkom rukom otiskàva vale,
K obali mu čamac u čas grunu.

Za njim sljedom zatočnici sljede
Zà rat spremni, a i ratoborni,
Krepke ruke, òdvažnih srdacah;
Svi si šaptju: „Jao, Lučkovljani,
Jao tebi, Vlastislave kneže!“

Bitka.

Ondje ljevo, ná vletavskom brjegu,
Ondje ljevo, u širòkom dolu,
Omorika što ga crna kruži,
Jeka nosi jauk s pomagànjom:
Lučkovljani dave, Pražci kolju,
Jastrebi jim ì gavrani crni
Groktjuć zrakom amo tamo prše,
Da se sunce ù pô bjela dana
Tamom stire kano ù pol noći,

Digitized by Google

Strjele zvižde, noževi se krše,
A udarci od mačevah mukli
Pò štitovih grozòvito tutnje;
Kolibe se puše, a hambàri
Izgoreni pòdrtinom leže.

Nà dušmana ùdari sad Častmir
Poput dugo draženoga vepra —:
Kô što žanju srpi zrjele klase,
Tako mač mu Lučkovljane kosi. —
Joj, kô ciknu junàčina vrla,
Kada smotri, gdje lučkovski kneže
Usred bitke na pàripu banu:
Kako li se s tog veseli Častmir.
Obje noge sà vanrednom snagom
Bojnom hatu ù dimove zagna,
Skoknu skokom poput krvnog risa
Proti knezu, strašno proklinjući.
Obom šakom dignu mač svoj težki,
Tere mahnu oštricom u zraku —
Mišice se nàdimlju i grče —
Jednim samo ràzkoli udarcem
Vlastislavu kròz kacigu glavu!!
Krvav pade lučkovljanski kneže,
Častimira ì bogove kune,

Digitized by Google

Ali grči sàmrtni zatvòre
Hladne njegve kletvom klete ustne.
Pod kòpiti bojnoga si hata
Okrutnoštju crnu zignu dušu.

Vajme, vajme, tko sad na Častmira
Izza ledjah navàljuje žurno
Kano munja iz oblaka tmasta?
Ha! oružjem kako svjetlim maše,
Ha! kako mu sjeva ognjem oko.
To je Strabo, nàjmladji župànah,
Tà on hoće, da osveti kneza.
Zviždajući pada mu već sablja;
Ali eno iznenada konjik
U oklopu pražkom prkoseći
Kano stjena med nje smjelo stupi:
Svojim štitom zàhvatja udarce,
Da se nà njem sablja skrši jaka.
Na to ciknu pònositi Strabo,
Tere nož si, oštar na dvje strane,
Izza pasa bljesneći trgnu,
Kònjiku ga u zàtiljak rinu.
Na tla pade zàtočnik smiòni:
Vrućа krvca òbilno romìnja
Iz dubòke rane: „Strabo, Strabo!

Digitized by Google

Umirući hripa: „Strabo, Strabo!“
Poplaši se vranac, pa se koči,
Nozdrvami njuši, čuli uši,
Obrnu se, zàskoči se skokom,
Tere Straba sav u pjeni bjesno
Izsred muklog odnese ograšja. —
Što je vranče, koja ti je bjeda?
Gòvori mu razbješnjeni Strabo:
Ljevu ruku ùplitje u grìvu,
Koja bujno s obje strane prši;
Stištje šaku desnice si jake,
Pa bijesnog hata iz svih silah
Po širòkoj triput lupi glavi;
Ali hata nemože ukròtit:
Preko grabah sav zapuhan skače
Preko poljah leti i ravnicah,
Trbušinom dòdire se trave,
Leti desno, ljevo i popreko,
Zàleti se ù guštjaru šumsku,
Okrvavi bokove i čelo,
Dok se jednom, sà svih stranah stisnut
Gustim granjem nizkoga šikarja
Neustavi zàsopljen i trudan.
„Avaj meni, Crnobog me goni,
Reče Strabo, hata sjaše plahog.

Digitized by Google

Tère nožem, s kog se krv cijedi,
Stane kleštrit nà okolo grane.
U to sunce u krvi tonùće
Zapadnu je òstavílo stranu:
Crven pako mjeseca kolutak
Visi veće kano kaplja krvi
Sà smrtnoga pòkrova nebeskog:
Iz guštjare dùboke i tihe
Vodi Strabo spòkojenog vranca.

„Deder sada, plašivi divljače,
Reče hatu, posve suzna oka,
Nosi kući sramotnoga Strabu
I bez mača, ì bez sokolòvah,
I bez kneza, i bez lovor-kite;
Nosi kući na sramòtu djeci,
Nosi kući na sramòtu ženam,
Nosi kući na sramòtu svijem
A na žalost premile mi Mile!“

Reče, pa će ùzjahati hata;
Al on lupa, koči se i hrže;
Nenosi ga vranac nikad više!
Sad za uzdu pògrabi ga Strabo,
Pa ga vodi kroza tminu strašnu

Digitized by Google

Preko poljah, livadah i pustah:
Oba stenju, turaju se oba,
Oba glave spuštjaju dubòko,
Prama Lučku doma krenu oba.

O d a r.

Sunce u to izadje i zadje,
Večer pako nà zemlju se spusti,
Pa se krade kroza Milin prozor,
Rumen poli nà preslici vlakno;
Ali kolo ùkočeno stoji,
Jerbo leži premilena Mila
Médjedinom pòdastrta — mrtva:
Jedna rana zàtiljak joj grdi,
Čelo pako òd kacige žulji;
Bljede bjahu kòraljne joj ustne,
Mutno blago golubinje oko.

Zàprašeni, òmaštjeni krvlju
Vise štit joj ì pražački oklop
Na stijeni kòlibice nizke;
Navrh kruglog ràmena Milinjeg
Suri Strabov sokol sjetno sjedi:
Sad joj trupka po bijelih njedrih,

Digitized by Google

Sada pako po blijedom licu;
Zà kose ju svilene skubaka;
Širokima svakčas prhne krilma,
Kan da hoće predubòku ranu
Gòspodjice da si hladom hladi.

Do nje kleči mirom mîrni Stivan,
Njenih slugah nàjvjerniji sluga:
Hladnu ruku cjelovi joj rosi,
Pa si suze sà očijuh tare;
Molitvicu pòtihano šaptje.
Ali čuj der — težka škripnu vrata,
A u sobu Strabo sapat stupi.

Dugo stoji ùkočena oka,
Muči poput salivena gvoždja,
Al nenadom pròplače, jaùknu,
Koljena mu stresu se i sagnu,
Pa se sruši nà predrago tjelo:
Iz rane joj sukrvicu sisa,
Cjeluje joj lice, usta, oči,
Hoće da ju cjelovi probudi,
Sluša, jednom nedahnu li jošte —
„Avaj meni,“ ja ju glavom ubîh,
Avaj meni, nemiče se višе!

Digitized by Google

Zar baš meni sudjeno je bilo
Nož u drage krv urònit žene.
Mila, dična pražanačka kćerce;
Jerbo vjerno štitila si svojad
Nevjerno ti smrtnu zadah ranu!“

Gòspodaru, reče na to Stivan,
Polagàno dìžuć se na noge,
Gòspodaru, ja ti vidih Milu,
Gdje se nica s bojnog hata sruši,
Pa se mrtvom dòkopa Častmiru“

„Častmir pade? Svemogući bozi!“

„Tek što tebe pómamljeni vranac
Izsred muklog odnese ograšja,
U bedra ga pògodi strijela:
S konja pade Častimir na zemlju,
Pade junak nà dušmanska trupla.
Tada vidjeh kònjanika jednog,
Gdjeno strašno sà smrtju se boreć
Po krvavoj bacao se zemlji,
I gdje zadnje skùpljajući sile
Častmirovu grebao se truplu;
I još kako skočenimi udi

Digitized by Google

Oko mrtvog žùpana se svija.
Tada spoznah sokolića tvoga,
Oko glave kònjiku što kruži:
Žurno skočih sà svojega hata,
Pa mu rješih kacigu od gvoždja:
To bijaše premilena Mila,
Mila, moja gòspodjica dobra:
Dragi Stivo, reče umirući:
„Kod Pražakah želim da počivam“
Pa sa zadnjim uzdašićem svojim
Ustnice joj prìšaptnu studène
Potihàno jošte ime: „Strabo.“

Nježno objeh gòspodjicu svoju,
Na ramena s njom se hatu bacim,
Tjeram konja, što god više mogu,
Tako ja ti dòjezdih sa truplom
Iz ograšja muklog evo doma.

Gòspodaru, ti znaš, kada. Matov
Kòlibicu ìzgori mi vatrom,
Što to tebi nisam htio tajit,
Kako ono izgrdi te ružno;
Ondakar sam jàdikovô mnogo,
Ali plakat nisam vijek mogô.

Digitized by Google

Gòspodaru, ti znaš, kad mi Njemac
Jednom ote jedinoga sina,
U okovih pa ga sobom svuče:
Ondakar sam mnogo ti tugòvô
Tùgujem još, i tugòvat hoću;
Ali plakat nisam vijek mogô.

Al kad Mili smrkoše se oči,
Gòspodaru, mal se stidim reći,
Da je stari Stivan tvoj sijedi
Plakat morô kano slabo djete.“

Dotle reče, obrnu se licem,
Suze hoće da priguši oku,
Al jih sasvim nemože da svlada,
Plačuć tiho, tiho jecajući
Ukrade se làgano iz sobe.

Večer sklopi ùmoreno oko,
Strabo skida nàvalice oklop,
Pepelom si pospe bradu, kose,
Pa se na to u žalosti ljutoj
Pò tlu tvrdom amo tamo baca.

Digitized by Google

Pokop.

Usred grada gore Višegrada
U mramornih pònositih trjemih
U pol noći starac Neklan sjedi
Sa župàni i sa drugim plemstvom;
Stoji jeka glasnijeh pjesamah;
Med ti srču iz lubanjah tvrdih,
Vino piju iz posudah zlatnih,
Pobjedi se svi vesele glasno.
Samo starac Neklan mrko sbire
Ovisoko svoje nabor — čelo;
Mukom muči, malo kad pijùckne;
Častmira bo vjernog plače gorko.
Mrko oči ùpire staràčke
Baš u oči unučića Sama,
Kog na krilu svojem nježno njiha,
Slušajući ćuli starac uši
Prama vjernim unučića ustnam;
Nemože bo slušati do sita,
Pa još jednom nudi ga, da kaže,
Što je Častmir odlazeći rekô.

Ali eto korakom gdje žurnim
Stanko stupi u trjemove sjajne,
Tà baš stari čuvar gradskih vratah:

Digitized by Google

Vòjevodo, reče, vòjevodo,
Na vijernog nesrdi se slugu,
Ako li te ùz večeru smeta;
Ali triput čuh gdje njetko silno
Nà velikih vratih gradskih lupnu.
Nà zidove žurno se ja popeh,
Jere Stanko nesmije počìvat;
Pak o slabom mjesečine sjaju
Vidjeh muža s kopljem i sa lukom:
Bivolski mu rog i bodež lovski
Vise svedjer o pojàsu kožnom,
O ramena široka i jaka
Medjedinu objesio bješe.
„Stanko, reče, starino mi Stanko,
Daj odsùni kapiji kračúne!
Ondje dolje pod stijènom gradskom,
Gdjeno staza zakretje ovamo,
Stoji konjče òprtjeno truplom,
Mrtva nosi Pražačića jednog,
Umiruć ga posred šume, nadjoh,
Što se tik do bojnog polja granja,
Umirući, čuh, gdje jošte jeca:
Kòd Pražakah počinuti želim!
Podignem ga na ramena hatu,
Dovèdem ga kroz noć i kroz maglu,

Digitized by Google

Prevèzem ga daščarom ovamo
Na širokoj Vletavi rijeci.
Žurno, žurno stàrino mi Stanko!
Trudan stoji parip eno dolje,
Svezan čvrsto uza vitku jelu;
Daj odsûni kapiji kračune,
Da na vrata uvèdem ga gradska;
Jerbo prije nego danak svane,
Imam jurve duboko u šùmi
Nà divljega budno vrebat medu,
Imam jurve lovački svoj bodeš
Kroz ždrijelo divljem zagnat vepru.
Tako reče, — al po mjesečini
Gospodaru, nesmijem ja samac
Otvorati kapiju po noći.
Ako li ti kažeš, vojevodo,
Slušat će te vazda vjerni sluga.“

Uz Pražake tko je krv proljevô,
Toga neka pražka zemlja krije!
Kano jednim svi poviknu grlom;
A i starac Neklan s njimi glavom,
Sa sjedala podiže se svoga,
Desnom dignuv svjetiljku sa stola,
Ljevu pruživ unučiću Samu,

Digitized by Google

Pa se spusti niza stube dvoru,
Župani ga dolje sljedom sljede.

Vratam gradskim svìkolici stupe;
Kroza vrata òkovana gvoždjem
Stenjanje se muklo konja čuje.
Neklan okom magnu, stari Stanko
Nà stran riva željezne kračune
O stupove podbočiv se gradske;
Ramenom tad snažnim težkom mukom
Težku škrilju izpred vratah valja,
Da mu kosti pucaju u sglobah;
Vratnice se ràztvore sad širom,
A bez vodje u dvorište stupi
Trudan, sapat, pa još sav u znoju,
Vranac, spustiv do koljenah glavu;
Na ramenih, nesedlanih skoro,
Svezano ti kožnijem remenjem
Stjenom bljedo nosi Mile truplo;
Pražki oklop tìjelo joj steže,
A kaciga vitice joj tišti;
Težkim mjedom spùtane joj ruke
Bez živòta i bez snage vise.
Tužno sjedi sokolić joj vjerni
Nà prsijuh, òbloženih mjedom. —

Digitized by Google

Svi to vide, svi se čudom čude,
Stoje kano ošinuti munjom,
Nitko svômu nevjeruje oku.
„To je Mila, svikolici viknu,
Častmirova kćerca, Strabu žena!
Uz Pražake bòrila se Mila!“
Starac Neklan desnicom drhtjućom
Odrješi joj kàcigu pretežku,
A prebujne vitice joj smedje
Skrvavljene amo tamo plove.
„Mila, reče tiho jecajući
Mila, slavna i junačka kćerce,
Kòd Častmira grobnica ti budi.“
Reče, a rječ zape mu u grlu;
Ali jednom samo njemom suzom
Očituje žalost svoju ljutu.
Jedva bješe digô danak mladi
Izza gorah zoròliko lice;
Jedva bješe kroza pukli oblak
Žarkim okom virnuo na zapad;
U to četri momka čila, jaka
Izkopaju na vletavskom brjegu
Grob joj dolje ù otčinskoj zemlji,
Ondje ispod mogile gdje jedne
Leže mirno Častimir i Plovac.

Digitized by Google

Vise visom nàdvisi sad sunce,
Pa se crnim zakloni oblakom,
Uprav kano kòprenom od tuge. —
Ali čuj, gdje iz dalèka zvuči
Muklo, grozno, kan da rozi zvuče;
Zastava se žàlobna jur vije
Na visòkoj višegradskoj kuli. —

Važno, njemo, pokop sprovodèći
Uzduž tamne Vletave rijeke
Redom idu žùpani u skupu,
Svi za sobom pòniknuto koplje
Po pijesku obale vukući.
Tik za njimi korakom sve slabljim
Sa svîm truplom spotiče se vranac.
Tamno svoje i nijèmo oko
Izpred sebe izrinuv u zemlju;
Kopito mu zemlju plaho gazi,
Pa se tura kasneć, stane mirno,
Digne nogu, iznovice kasni,
Kan da znade, da ka grobu glavom
Gospojicu prèmilenu nosi.
Pokraj njega starac Neklan stupa
Sasma skučen staroštju i bolju;
Navrh desnog ramena mu sokol.

Digitized by Google

Oko groba uzporedo stoje,
Tjelo spuste dùboko u zemlju,
Pokriju ga zemljicom studènom,
Nà njoj užgu još mrtvačku vatru.
Svijeh suze, svijeh tuga stoji,
Svikolici Milu svoju plaču,
Stari pako i smijèrni Neklan
Suzno oko gori k nebu diže;
Ustnice se starine blijede,
Molitvicu moleć, lahko tresu.

Nà vletavskom ondje dolje brjegu,
Uza Plovca i uz Častimìra
Spava mirno junàkinja Mila;
A vletavski bistri šumni vali
Pjevaju joj na uspàvak pjesmu.
U pol noći, dobi sasma gluhoj,
Kad se orô na pećini skriva,
I kad rose miriteljna suza
S nèbeskoga svedjer bistrog oka
Baš na grudi zemlje blaga kapa:
Tada se je vidjô divlji lovac
Razkuštrane, pòmršene brade,
Medjedinom gdje zamòtan tvrdom
Skočen leži na Milinjem grobu.

Digitized by Google

To bijaše Strabo, bjedni Strabo:
Luk i koplje pokraj sebe metnu,
A sam leži ženčici na grobu,
Sada plačuć, jecajući sada.
Ali prije neg bi zora pukla,
Tamnom bi ga nèstajalo šumom.

Čuv to Neklan, pònudi mu hata
S uzdom, što je sva protkana zlatom;
Pònudi mu još i òklop tvrdi;
Žùpanom ga svojijem pozdravlja,
Šalje ćordu, korice i balčak
Obložene velikim granati.

Al se Strabo nèvratja već nikad,
Sve te sjajne prèzire on dare,
Jer mu život dodijao sladki;
Već u tami šumskijeh šupljinah
S medjedom se ogledava divljim,
Divljem turu polom cjepa glavu.

Ali kad bi godjer Vletva rjeka
Pritičući zalila se krvlju,
I kad god bi višegrádske stjene
Orile se zveketom mačèvah:

Digitized by Google

Vidjet bi ga u ograšju bilo,
Gdje se bjesno uz Pražake bori,
I gdje davi dušmanina kletog.
Strabo uvjek došo bi u borbu,
Al u gostbe nebi došô nikad.

Ali kad se jednom dignu sunce
Sa odarca pòdastrta maglom,
Svjetlu glavu blago iznoseći:
Tad si lice zadojeno suzam
Prugom krvnog oblačića sakri;
Jerbo vidje, gdje nevoljni Strabo,
Zapletène i sijede kose,
S obumrlim i srdcem i okom,
Rukam' čvrsto mogilu zahvàtiv
Na Millnjem grobu mrtav leži. —

Digitized by Google

Digitized by Google

f6663

BLARER

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google